

FEJÉRMEGYEI NAPLÓ

Novam ephemeriden, cui titulus „Fejérmegyei Napló” a vobis institutum ad ca: litarum partium proposita promovenda, id equidem probamus libenter (Az általatok katolikuskok törekvéseinek előmozdítására „Fejérmegyei Napló” cím alatt létesített új lapot mi örömmel helyeseljük XIII. Leó pápa Zichy Nándor grófhhoz, 1895. márczius 6-án.)

Előfizetési árak:

1 évre 12 kor., $\frac{1}{2}$ évre 6 kor., $\frac{1}{4}$ évre 3 kor.
Egyes szám ára 10 fill.

Felelős szerkesztő:

BILKEI FERENC.

Megjelenik: kedden, csütörtökön-és szombaton esté.

Szerkesztőség és kiadó-hivatal: Szent-István-tér 1.

Egyes számok kaphatók: a dohánytözsékben.

Ifj. Zichy János gróf Fejérváry „programmjáról.”

Fejérváry Géza báró miniszterelnök „programmja” képezi most az érdeklődés tárgyát egész Magyarországon a politikusok között. Az a vakmerőség, melylyel az öreg katoná az igéretet himes mezején az „olcsó János” szerepére vállalkozott, minden oldalról kihívja az éles kritikát.

Lapunk alapításától fogva élénk összeköttetésben volt Ifj. Zichy János gróffal, a néppárt nagytehetségű volt vezérével, a kinek tollából gyakran hozott lapunk a politikai élet zürzavarába bevilágító, utmutató eszméket s szava nem szokott elhangzani a pusztában kiáltó hangjaként. Jó idő óta nem hallottuk szavát. Az események kiindulásakor véleményeltérés keletkezett közte és az ellenzék között és ő inkább visszavonult, inkább áldozatul adta népszerűségének egy részét, minthogy a radikális irányban való haladást helyeselje. Fejérváry programja újra megszólaltatja. Felkérésünkre a következőekben mondja el az ő egyéni véleményét.

A program — praktikusán felfogva — megoldásnak kevés, kormánypárti programnak sok.

Oly sokat ölel fel, hogy az évtizedek alatt sem valósítható meg és nem ad benne egy oly eügedményt, mely azonnal gyógyítani volna képes.

A mi a program theorelikus részét illeti, nézetem a következő:

Teljesen aláírom mindazt, mit a program a királyi akarat jogos szerepéről mond a parlamenti alkotmányban, azért, mert nézetem szerint a nemzet akarata a korona akaratának koordinálva van. A nemzeti akarat nem emelkedhetik a király akaratára fölé ott, ahol a király hatalma Isten kegyelméből való.

Amint ellenkezőjét állítjuk, rálépünk a köztársasági elmélet alapjára, mert a koronát egy üres, elvont fogalom értékére devalváltuk és a nemzeti akarat szuverenitását proklamáltuk. Szuverén a nemzet a királlyal együtt. A nemzeti akarat a korona akaratára nélkül testet nem ölthet és nem szuverén.

A többségnek feltétlenül kell tehát egyezkedni a koronával, mert euélkül hatályos, élő nemzeti akarat nem fejlődhetik ki.

Az általános választói jogot még ma perhorreszkálom azért, mert egy oly nemzet, melynek közvéleménye nem egyszer katilinárius existenciái kezében levő tollukból eredett vezér- és egyéb cikkekből alakul ki, nem érett meg arra, hogy az általános választói jog alapjára helyezkedjék. Oly országban, ahol magában a parlamentben először születik meg az elhatáro-

zás és csak azután alakul még ki a tulajdonképeni szándék, egy oly országban a nemzet képtelen helyesen állni egy általános választói joggal.

En hive vagyok a választói jog sucesiv kifejlesztésének aszerint, amint a nemzet önálló ítélőképessége érik. A lelkiismereti szabadság szempontjából szükségesnek tartom a titkos szavazást, a célszerűség a közvetlen és községenkénti szavazást ajánlja, de többet és mást nem.

A mi népünket az intelligensebb, függetlenebb elemek által kell bizonyos mértékig uraltatni, mert ő még az intelligencia nagyon alacsony fokán áll és még tulságosan függő állapotban van anyagilag és erkölcsileg egyaránt.

Ami a gazdasági, agrár-, birtok- és ipar-politikát illeti, ugy az abban foglaltak nagy általánosságban mondott egészséges eszmék, melyeket minden pártnak magáévá kellene tenni, ép egy szocialpolitikai részt is. A progresszív adóztatás behozatalát — konzervatív felfogásom — ellenzi azért, mert az egyoldalulag fog aránytalan nyomást gyakorolni a nagy vagyonra, melyekre az arisztokracia fenmaradása szempontjából szükség van. Az arisztokracia csak addig arisztokracia és csak addig teljesítheti mint ilyen nagy politikai és társadalmi hivatását, amíg megfelelő anyagi eszközökkel rendelkezik. Amint a demokratikus adórendszer mindent niveláló hatása az arisztokraciát is lenyomja arra a színvonalra, melyen a középosztály áll, a középosztály uralma, befolyása feltétlenül és végkély dominálóvá válik. Hogy pedig ez hazánkban vallás erkölcsi és más tekintetekben is mit jelent, mondja mindenki, aki ismeri közép osztályunk sajátosnálaza, utilitárius és épen-séggel nem független felfogású világnézetét.

Az ingyenes népoktatás feltétlenül jó dolog, de természetesen a felekezetenélküli állami iskoláztatáshoz vezet.

Bár ez nézetem szerint a leghatalmasabb eszköze a magyarosításnak, mégis vallás erkölcsi tekintetben több veszélyt rejt magában, mint a mennyi hasznot más tekintetben nyújtani képes.

A mai időben azonban, amidőn ugylát-szik, a nemzeti gondolat mindent eluyel, a koalíció sem fogja magát ettől elzáratni, sőt — ki tudja — nem fogják-e ugyan-ezen alapon és indokolással ma-holnap a magyar liturgiát követelni. Hja, a ki a-t mond, annak b-ét is kell mondani.

Itt nincsen más elképzelhető megoldás minthogy a koalíció még egyszer kísérelje meg akaratát a korona akaratával meg-

egyeztetni, mert letörni a korona akaratát az előzmények után annyit tesz, mint letörni magát a korona nimbusát, ez pedig nem más egy monarchikus államban, mint a tekintély letörése, akormányzati anarchiá kezdete, és alulról fölfelé hatoló abszolutizmus, mely, nézetem szerint, indokabb mint a felülről jövő, azért, mert zavarosabb forrásokból ered és nem bír semmiféle erkölcsi tartalommal, nélkülülözvén még az egyéni felelőség lehetőségét is.

A szegény gyermekekért.

Egy nemes szívű gyermekbarát szövegére hívjuk fel olvasóink figyelmét.

Mindig nagyot cselekszik az, ki a kicsinyeket észreveszi. S még nagyobb a jó cselekedet értéke, mikor azokra irányul, a kikhez maga az Üdvözítő szölt így: *Engedjétek hozzám jönni a kisdedeket, mert ilyenek a mennyeknek országa.* A menny jog szerint való örököséi, az Isten kiváltóság kedvenceit öleli az magához s a menny örömeinek lesz részesévé, a ki az elhagyatott, egy időre még a szülői szeretetet és gondoságot is nélkülözni kényyszerülő gyermekeket karolja fel a szeretet magasztos eszméje szerint.

Kinek ne esnek meg a szíve, mikor éhező gyermekeket lát. Beesett szemeket, melyeknek a belső fájdalom kölcsönöz csillogást; sápadt arcokat, esdő tekintetet. Ő ez a tekintet csak az eldurvult szíven nem képes erőt venni.

Úszinte lelkesedéssel csatlakozunk dr. Schlamadinger Jenő indítványához. Szives örömmel teszünk meg a magunk részéről is mindent, mely a jó ügy előmozdítására, a segély kieszközölésére módot nyújthat. Fölajánljuk közvetítésünkét, hogy lapunkban átvesszük s nyilvánosan nyújtatjuk a beérkezett összegeket. A ki egy Homokszémet rak is a szeretet es épületéhez, drága gyöngyökkel építi mag számára a boldogság örök hajlékát.

Dr. Schlamadinger Jenő szép indítványa a melyet először szombaton az iskolászéki ülésén vetett fel, a következő:

Kérem Székesfehérvár város Községétől hez. Városunk külvárosi iskoláit több száz gyermek látogatja, akiknek szülői szülőhegyi, vagy kültelki lakosok. Ezek az apró jószágok a zord téli időben kora reggel indulnak utnak s mivel kétszer egy nap 4—5 kilométernyi utat megjárni képtelnek, a déli órákon át az iskolákban mekben maradnak; így óvja őket az iskolászék a tél fagya ellen. De nem védheti az éhség ellen. Könyves tarisznyájukban egy darab kenyérral indulnak utnak a kicsinyek s reggeltől esti 5—6 óráig, míg haza nem érnek, a darab kenyéren kívül egyéb táplálékuk nincsen. Mig szellehük a tanulásban fárad, nincs ami visszaadja a fejlődő testnek erejét, a szellemnek üdeségét, a kis kenyér már 10 órákor elfogy és a déli órákat kopálva élők át a gyerekek s délután tíres gyomórral folyik tovább a szellemi munka.

A felnőtt embert is kiszorolják a táplálék hiánya, hát még a fejlődő 6—12 éves gyermekeket! Arcocskájuk sápadt, egészségtelen, fejlődésben

ijesztően elmaradtak És százakra megy az ily apróságok száma. Szülők szegény emberek. Az iskolába küldeniök kell a gyermeket, de annyi keresetük nincs, hogy a városban déli táplálékukról gondoskodhassanak. Problémává nőtt e kérdés.

Az emberszeretet nevében kérjük polgártársainkat, gondolkodjanak velünk e kérdés felett.

A városi iskolaszék, mint hatóság, szorult szívvvel szemléli ezt az állapotot. De anyagi ereje és rendelkezése híján csak a figyelmét fordíthatja rá és a közönség könyörületességéhez fordulhat. Segély-akcióra határozta el magát, melyet egyelőre egyik az olajutcai iskolában kísérel meg s a közönség támogatásától függ, hogy azt a többi iskola is kiterjessze, ahol a helyzet hasonlóan szomorú.

E segélynyújtás kétféleképp történhetik. Vagy pénzadómannyal, amelyből az iskolaszék, illetve választott bizottsága gondoskodni fog, hogy a kicsinyek déiben egy tál meleg levest, vagy pohár tejet és zsemlyét kaphassanak — vagy akkép hogy egyes családok egy-egy kis gyermeknek a tanítási napokon, novembertől márciusig, némi kis ebédet adjanak. A előbbi mód költségesebb, 4 hónapon át ezer koronába kerül, és nehezebb, mert szervezést igényel. Az utóbbi egyszerűbb, kivihetőbb és tökéletesebb.

Felkérjük városunk nemesen gondolkozó polgárait: segítsenek az iskolaszéknek törekvéseiben. Fogadják szívükbe e kis mostoháit a sorának: az apró, szegény éhező iskolásgyermeket. Nincs szívtetőbb látvány az éhező gyermeknél. Fogadjanak egy-egy kis gyermeket a négy élti hónapra magukhoz déli étkészre. Egy tányér leves, egy kis tészta, vagy főzelék minden család tűzhelyéről jut egy-egy kis gyermeknek. Akik készek erre az áldozatra, kegyeskedjenek címüket alulírott iskolaszéki taggal — ki az akció vezetésével megbízottat — közölni, akik pedig ezen áldozatot meg nem hozhatnák, esetleges pénzadómannyakat vagy alulírottához, vagy a helybéli lapok, nak, a közvetítésre készségei vállalkozott szerkesztőhöz juttatni. A közjátékonyosság filléiről nyilvánosan számolunk.

A városi iskolaszék nevében:

Dr. Schlamadinger Jenő,
iskolaszéki tag. Lépeső-utca 4. sz.

Közzgyűlés a vároznál.

A költségvetési vita volt a tegnapi közzgyűlés gerince. Maga a tanács ennek a javára igyekezett kiszorítani minden olyan ügyet a tárgysorozatból, mely a közzgyűlés idejét egyébként lefoglalhatta volna.

Nagyobb mozgalmat csak a kormány leiratái tettek, a melyekben kinevezetésüket bejelentik s a hol a törvényhatósági bizottságot rendeleteiknek végrehajtására s előbbi határozataitól való elérésre figyelmeztetik. A közzgyűlés egyáltalán nem vette tragikusan a jakabok barátjainak okvetetlenkedéseit. Általános gunyolódás, nevetés volt inkább a felelet a nagyképűsködő leiratokra s hiába volt az elnöki intézés, a kézirat felolvasása a megjegyzések valóságos vesszőfutasát szenvedte végig. A komolyság csak akkor tért ismét vissza, mikor dr. Saára Gyula nemes hévvel végigkorbácsolta a törvénytelenség jegyében született, s létével alkotmányunkat arcucsapó ministeriumot. A közzgyűlés néma csendben hallgatta a mindent ellenmondást kizáró szavakat s csak itt-ott dördült meg az éljenzés, végül pedig a percekig tartó tetszésnyilvánítás. A közzgyűlés többi tárgysorozata lehető legrovidebben folyt le s nagy részében a jövő közzgyűlésekre halasztatott.

A költségvetési vita csodálatos egyhangúságba, illetőleg az érdeklődés hiányának kátyujába rekedt. Ugy látszik, hogy a közzgyűlés tagjai teljesen meg voltak elégedve azzal, a kinyomatott költségvetési előirányzatot elolvassák s az általános kritika, mely végigszánt ugyan városunk anyagi ügyein, de gyümölcs legritkábban terem a szántás nyomán — nem érdekelte a közönséget. Kováts István biz. tag, a lelkiismeretes, a gondos, a város ügyeiért annyit aggódó Kováts István ismét végigkriúszta a költségvetést s újra bebizonnyította, hogy Árgus zsemeit a legkisebb tétél sem tudja elkerülni. S hogy még ő sem fedezett fel, csak szálkákat, megnyugvással szolgálhat nekünk, a város közönségének s megnyugvással a tisztviselői karnak, mely intakta jutott keresztül a kritika rostáján. Dr. Schlamadinger Jenő, majd dr. Saára Gyula is hozzászóltak s különösen az utóbbi hatalmas beszédben s valóban praktikus és életbevágó megjegyzésekkel gazdagította a vitát.

Általános feltűnést keltett, hogy Fiáth Pál báró főispán ismét nem jelent meg a közzgyűlésen s helyettese újra Havranek József polgármester volt. A mint halljuk, Fiáth főispán zokon vette, hogy a közzgyűlés tagjai képtelenek voltak arra az álláspontra helyezkedni, hogy túlzott loyaltitását nem Fejérváry Jakabok fejbőlöntésai-val honorálták Bizony nem egy csipkelődő közbeszólás hangzott el a közzgyűlési teremben, a mihez Fiáth báró nem volt szokva. S hogy ezt kikerülje, inkább távolmaradt. Hogy helyesen és okosan tette, senki nem kételkedik benne.

Havranek József polgármester 9 órakor megnyitotta az ülést. A legközelebbi közzgyűlés határnapját nov. 27-re tűzte ki.

Az első pont, Pollák Armin biz. tag indítványa, mindjárt egy kis humoros núanszszal kezdődött. A kofák es piacok éberszemű ellenőrzője így kezdte a beszédét: Múltóságos főispán ur!... Persze általában derültóg volt a honoráriuma s csak Havranek polgármester tiltakozott az új ki nevezés ellen, a mely a mai világban épen nem volna dicséret és elismerés ösz fűrtjeire.

Pollák Armin egy pótvásár kieszközölését kérte november végére, mert a mostani rosszul üttött be s az állatvásár is hosszabb idő óta elmaradt már. Havranek József polgármester indítványa a közzgyűlés nem hozott határozatot, hanem megvárja az arra legilletékesebb határozatát s előre is ahhoz alkalmasra a saját kérését.

Dr. Saára Gyula indítványára a költségvetés tárgyalása a napirend utolsó pontjául hagyott

Tóth István felolvassa báró Fejérváry átiratát, melyben a saját s minisztertársai kinevezését akarja tudatni a közzgyűléssel. Majd az általunk is ismertett „figyelmeztetés” felolvasása következett. Az első felelet harsogó kacagás volt rá, utána pedig állandó gúnys közbekiáltások áradata zuhogott, a mely csak dr. Saára Gyula szólásra emelkedésekor szűnt meg, a ki a következő erőtlen szónoki pathosszal előadott beszédét mondotta:

Igen tisztelt Törvényhatósági Bizottság!

A felolvasott rendelet újabb „intő szöveg” akar lenni, a melyet a darabont ügyvezető elnök intézett körlevelé alakjában valamennyi törvényhatósághoz.

Mi ezen minisztériumot alkotmányosnak, parlamentarisanak, törvényesnek el nem ismerjük! Nekünk ezidőszertint parlamentit, alkotmányos és törvényes kormányunk nincs!

Evtizedeken át hitgették, ámitották, csaláltak és félrevezették a nemzetet, hogy parlamentit alkotmányosságunk van.

A felolvasott rendelet aláírt ügyvezető elnök is egyike azoknak, kik befőték alkotmányunkat az abszolútizmus szemfődelével, kik az osztrák érdekek szolgálatába szegődve módot és alkalmat adtak arra, hogy Bécsből a nemzetet, 1867. óta csalják, ámitották, félrevezették és gazdaságilag kiszipolyozták.

Nekünk ezidő szertint nincsenek felelős minisztereink, hiszen a parlamentit felelősség alól gyáva nyul módjára vonják ki magukat.

Elnapolják az országgyűlést, megakasztják parlamentünk üdvös munkálkodását csak azért, hogy a nemzet alkotmánya ellen elkötvetett merényleteikért a nemzet képviselői a felelősségre ne vonhassa és hogy a öket bealadónó vádindítványban rejlő törvényes következmények elől menekülhessenek.

Valóságos vásári komédiát, szemérmetlen szemfényvesztést játszanak a nemzet előit.

Programot adnak ki, melyben felőlelik és ígérgetik az ellenzék által már rég megvalósítani szándékolt üdvös reformokat is, de nem azért, hogy becsapják vele a nemzetet és megbontsák a nemzeti követelményekért folytatott nagy dícsó küzdelmet

Ilyen kormányoknak, melynek nincs törvényes megbízása, nem ülnek fel!

Ilyen kormányoknak, törvénytelen rendeletbe burkolt intő szöveget törvényesnek és reánk kötelezőnek el nem ismerjük!

Ilyen kormány fenyegetéseitől meg nem ijedünk, ilyen kormány törvénytelen céljai eléérése segédkezett nyujtani nem fogunk!

Midőn törvényhatóságunk a nemzeti ellentállás érdekében az adó és ujonc megtagadásra vonatkozó határozatait meghozta, a törvény alapján állott.

Nincs okunk ma sem arra, hogy ezen törvényes alapot elhagyjuk, azon továbbra is megmaradunk, el nem csüggedve kitartunk s felvesszük továbbra is a harcot, míg a nemzeti követelményekért folytatott hazafias küzdelem győzelemmel befejezve nem lesz.

Az ilyen rendeletek nem alkalmasak a nemzet megfélemlítésére, nem alkalmasak a nemzet félrevezetésére, s az ily rendeleteknek sorsa az alkotmányos alapon álló törvényhatóságoknál csak az lehet, hogy figyeimen kívül hagyva levéltárba helyezessenek és majd lássák a késő utódok, hogy éles hazánk alkotmányáért, a magyar nemzet becsületéért folytatott nagy és nemes küzdelemben akadt olyan kormány is, mely a nemzet jogos törekvéseit meggátolni s a haza legszembentebb kincséért folytatott küzdelmet megőrní és letporni akarta.

Bizunk polgármesterünk és tisztái karunk hazafias érzületében, megvagyunk győződve, hogy sziklaszilárdan fognak kitartani a nemzeti küzdelemben és a törvényhatóságunk által hozott hazafias határozatnak minden időben, minden körülmények között és minden irányban érvényt fognak szerezni.

Viszont pedig mi is biztosítjuk tisztikarunkat, hogy a nagy nemzeti küzdelemben, hazafias magatartásukból folyólag netán őket érhető mindenemű hátrányokért, e törvényhatóság minden rendelkezésére álló erővel és módon őt kárpótolni és mindenemű támadások ellen megvédeni fogja.

Indítványozom:

mondja ki a közzgyűlés, hogy Szfchérvárv szab. kir. város törvényhatósági bizottsága, az adó és ujonc megtagadás tárgyában hozott előző határozatait, úgy az adóíztető polgárok által önként befizetni szándékolt államiadó elfogadása, állampénztárba való beszállítása, valamint a katonai szolgálatra önként jelentkezők részére belépési bizonyítvány kiállítás és a véderő bármelyi tagjának behívása körüli közreműködés tárgyában hozott tilló határozatait továbbra is érvényükben és hatályukban fenntartja.

A felolvasott miniszterelnöki körendeletet pedig, miután annak kötelező erejét és törvényességét el nem ismeri, de különben is mint semminemű érdemleges intézkedést nem igénylőt levéltárba helyezni: rendeli.

A szép beszéd folyamán sokszor felzúgott az éljenzés s a végén tapsvihar ülvözölte a szónokot.

Havranek József polgármester kijelenti, hogy a közzgyűlés egyhangulag hozzájárul dr. Saára indítványához, ámbár ő jobb szeretete volna, ha egyszerűen tudomásul vesszük és íratnába helyezik a miniszteri leiratokat, így hamarabb tul estünk volna rajta. *Tóth Artur:* Ez az egy talán meletté volna. Többen: Jobb volt ez így.

